

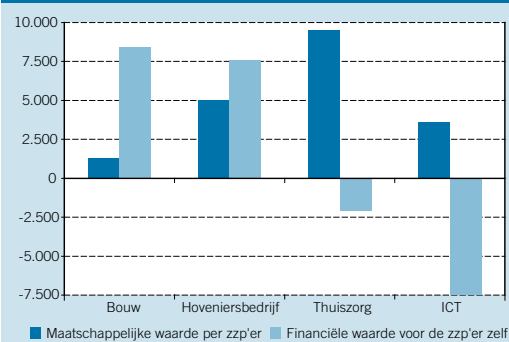
De waarde van het zzp-schap

Zzp'ers representeren wat het nieuwe werken genoemd wordt. Ze combineren vakmanschap met de slagkracht van het ondernemerschap, maar zonder de rompslomp van een bedrijfsorganisatie. Zzp'ers nemen het risico van overcapaciteit over van werkgevers, en incasseren daarvoor een beloning waarin die risico-overdracht is verdisconteerd. Ze genieten fiscale faciliteiten, die er mede op gericht zijn hun inkomensonzekerheid te compenseren. Voor zzp'ers zelf is het gevoel van zelfstandigheid belangrijk. Tegenover een hogere flexibiliteit en productiviteit staat het probleem dat zzp'ers niet goed passen in de instituties van de arbeidsmarkt, die zijn ingericht op de tweedeling werkgever-werknemer. Zzp'ers lopen niet mee in collectieve regelingen zoals pensioenopbouw en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, en bouwen geen recht op WW op. Individueel af te sluiten inkomensverzekeringen zijn duur. De figuur toont het saldo van de financiële voor- en nadelen van het zzp-schap voor de gemiddelde zzp'er en voor de samenleving, in vier sectoren waarin veel zzp'ers actief zijn. Voor de zzp'er is het saldo het financieel verschil met een vergelijkbare positie als werknemer. Voor de samenleving geeft het saldo de netto maatschappelijk bijdrage van het zzp-schap weer, rekening houdend met kosten en opbrengsten voor werkgevers, opdrachtgevers, de overheid en andere partijen. Dit kan worden geïnterpreteerd als de waarde van het zzp-schap, die vooral zit in flexibiliteit voor bedrijven. De resultaten verschillen per sector. De totale jaarlijkse maatschappelijke waarde per zzp'er varieert tussen de 9.500 euro in de thuiszorg en de 1.300 euro in de bouw. Afhankelijk van arbeidsverhoudingen en contractvormen, valt de financiële waarde van het zzp-schap voor de zzp'ers zelf positief of negatief uit. In de bouw

PETER RISSEEUW (SEO ECONOMISCH ONDERZOEK)

en het hoveniersbedrijf, waar vaklieden een reële keuze hebben tussen werken in loondienst of werken als zelfstandige, wordt de keuze voor zelfstandigheid beloond met een bedrag van rond de 7.500 euro per jaar. In de thuiszorg en de ICT liggen de verhoudingen anders: daar houden de zzp'ers gemiddeld minder over dan hun collega's in loondienst. In deze sectoren betalen zzp'ers een soms aanzienlijke prijs voor de flexibiliteit in hun werkzaam bestaan.

De waarde van het zzp-schap (in euro).

Bron: SEO rapport 2009-72

Monetaire zaken

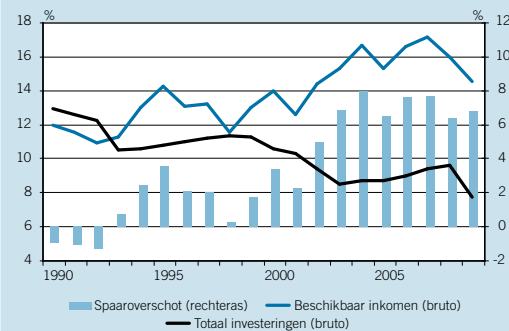
Spaaroverschot bedrijven stijgt in 2009

In het tweede kwartaal is de Nederlandse groei versneld tot 0,9% ten opzichte van het voorgaande kwartaal. Als de economie verder aantrekt, zal de financieringsbehoefte van bedrijven voor binnenlandse investeringen en directe buitenlandse investeringen weer toenemen. Bedrijven financieren hun investeringen extern, met bancaire leningen, obligaties en andere financieringsinstrumenten, en uit interne middelen. Deze komen voort uit het beschikbare bedrijfsinkomen, ofwel het niet-uitgekeerde inkomen uit productie in Nederland en uit eventuele buitenlandse bedrijfsonderdelen. Uit de recent gepubliceerde Nationale Rekeningen blijkt dat dit beschikbare inkomen in 2009 met ruim 12 miljard euro is gedaald ten opzichte van 2008. De daling is voornamelijk het gevolg van een fors lager exploitatieoverschot. Als gevolg van de economische recessie zijn de verkoopopbrengsten van bedrijven teruggevallen terwijl hun loonkosten nagenoeg gelijk bleven. Als percentage van het bbp is het beschikbaar bedrijfsinkomen in 2009 gezakt tot 14,4%. Dit is het laagste niveau sinds 2002, maar ligt nog steeds duidelijk boven dat van voor de eeuwwisseling.

De binnenlandse bedrijfsinvesteringen daalden in 2009 nog sterker dan het beschikbare inkomen. Ten opzichte van 2008 was sprake van een daling van 13 miljard euro, ofwel -23%. Het spaaroverschot van bedrijven, het verschil tussen het beschikbare bedrijfsinkomen en de binnenlandse bedrijfsinvesteringen, nam daardoor in 2009 weer enigszins toe. In de figuur is het spaaroverschot te zien vanaf het begin van de jaren negentig. Na de eeuwwisseling groeide dit spaaroverschot fors. Het werd deels gebruikt voor het financieren van buitenlandse directe investeringen. Anderzijds werden deze middelen aangewend om de financiële buffers te versterken. Zo nam de omvang van bancaire bedrijfsdeposito's het afgelopen decennium toe tot 40% van het bbp eind 2009, tegen 24%

JASPER KIEFT (DNB)

Het spaaroverschot van niet-financiële bedrijven. Percentage bbp, 1990-2009 in Nederland.

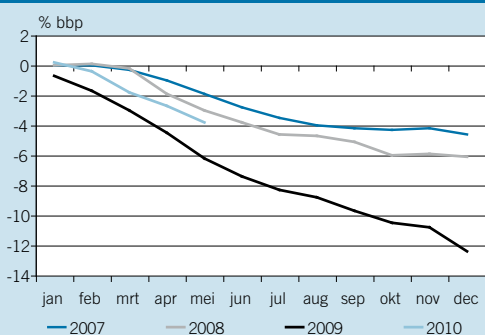
Bron: Nationale Rekeningen, CBS

in 1999. Ook in 2009 namen de bedrijfsdeposito's verder toe. De omvang van de deposito's en het forse spaaroverschot van bedrijven dat gedurende de crisis overeind is gebleven, laten zien dat bedrijven, in ieder geval op macro-economisch niveau, over financiële reserves beschikken. Bij een weer aantrekkende economie kunnen deze reserves bijdragen aan de financierbaarheid van nieuwe investeringen.

Griekse bezuinigingen op schema

De renteopslagen op Griekse staatsobligaties blijven hoog. Ten opzichte van Duitse tienjaars-staatsobligaties ligt de rente op Grieks papier medio augustus 2010 zo'n 850 basispunten hoger. Dat is een stuk lager dan de piek die werd genoteerd op 7 mei van dit jaar op het hoogtepunt van de Europese schulden-crisis toen de opslag 949 bedroeg. Maar het is ook al weer fors hoger dan de 442 basispunten die

Grieks begrotingssaldo. Percentage bbp, gecumuleerd gedurende het jaar.

Bron: Bank of Greece

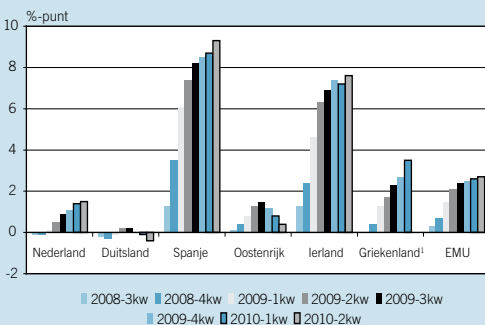
kort na de aankondiging van de Europese stabiliteitsfaciliteit werd genoteerd. Binnen het eurogebied volgt Ierland met een opslag van zo'n 300 basispunten op grote afstand. Ook in historisch perspectief is de Griekse opslag zeer hoog. De hoogste Griekse opslag van voor de toetreding tot de euro in 2002 was 577 basispunten begin 1998.

Tegelijkertijd ligt het Griekse bezuinigings- en hervormingsprogramma op schema. Het IMF rapporteerde onlangs dat de Grieken zelfs 3,5 miljard euro of 1,5%-bbp voorliggen op het bezuinigingsschema dat in het steunpakket van de EU en het IMF is afgesproken. Dat komt vooral door sterkere uitgavenreductie bij de centrale overheid, terwijl de indirecte belastinginkomsten na verhoging van de btw-tarieven en accijnzen op brandstof, alcohol en tabak aanzienlijk hoger liggen dan vorig jaar. Vrijwel alle bezuinigingsmaatregelen voor 2010 zijn inmiddels doorgevoerd, zodat het beoogde doeltelkort op de overheidsbegroting van 8,1%-bbp over geheel 2010 haalbaar lijkt (figuur). Op het vlak van structurele hervormingen is ook veel vooruitgang geboekt. Zo is voor het pensioensysteem een vergaande versobering in gang gezet, waarmee de kosten van de vergrijzing in de toekomst een stuk minder zwaar op de Griekse overheidsbegroting gaan drukken dan onder de oude faciliteiten het geval zou zijn geweest. Daarnaast worden in de productmarkten lang uitgestelde hervormingen nu wel doorgevoerd. Te denken valt hierbij aan herinrichting van het spoornetbeheer, het openbreken van het concurrentiebeperkende licentiesysteem in de wegtransport, alsmede de aankondiging van een privatiseringsagenda. Als deze bezuinigings- en hervormingsdiscipline kan worden vastgehouden, lijkt een daling van de staatsrente ten opzichte van Duitsland slechts een kwestie van tijd.

ERLIJNE WISSELS (MINISTERIE VAN FINANCIËN)

Internationaal

Verandering in werkloosheid ten opzichte van het tweede kwartaal van 2008 tot het tweede kwartaal van 2010.

¹ Cijfers voor 2010-2kw niet beschikbaar

Bron: Eurostat

Einde werkloosheidsstijging eurogebied

De werkloosheid in het eurogebied is sinds het begin van de crisis scherp opgelopen van 7,2% naar 10% van de beroepsbevolking in het tweede kwartaal van 2010. De werkloosheid stabiliseert zich wel sneller dan op grond van de economische ontwikkeling kon worden verwacht. Meest opmerkelijk is de ontwikkeling in Duitsland waar zelfs sprake is van een daling van de werkloosheid (figuur). In Spanje, Griekenland en Ierland daarentegen is het aantal werklozen de afgelopen twee jaar flink opgelopen en nog steeds

stijgende. De stabilisatie van het werkloosheidspercentage in het eurogebied in de laatste kwartalen is met name het gevolg van het dalende werkloosheidspercentage in Duitsland en Oostenrijk. Alleen in Ierland lijkt er een sterke samenhang te zijn tussen de impact van de crisis op de groei en de werkloosheidsstijging. Duitsland en Oostenrijk kampten over deze periode bezien met een ruwweg even grote krimp als Spanje en Griekenland. Conjunctureel herstel zal daarom alleen niet genoeg zijn om de werkloosheidsdivergenties in het eurogebied weg te werken. In de zuidelijke EMU-lidstaten ligt het structurele werkloosheidspercentage hoger dan in de noordelijke lidstaten: aan het begin van de crisis lag dit in Spanje op 10,5%, in Griekenland op 7,5%. Dit hangt, evenals de recente forsere oploep, samen met een minder flexibele arbeidsmarkt dan elders in het eurogebied. Ook zijn er de afgelopen jaren de lonen in verhouding tot de productiviteit te sterk gestegen. Daarnaast spelen sectorale verschillen en overheidsmaatregelen een rol. Zo is in Spanje de bouwsector hard getroffen, terwijl de Duitse exportsector al profiteert van het aantrekken van de wereldhandel. De Duitse ontwikkeling kan deels verklaard worden door overheidsmaatregelen: bedrijven hebben op grote schaal gebruikgemaakt van de regeling voor *Kurzarbeit*, vergelijkbaar met de deeltijd-WW in Nederland. In Duitsland maakte in 2009 2,9% van de beroepsbevolking hier gebruik van, tegen 0,3% in Nederland. Daarnaast is de Duitse arbeidsmarkt de afgelopen jaren flexibeler geworden door de aanpassing van het ontslagstelsel. In Nederland is de werkloosheid minder hard opgelopen, tot 4,3%, dan aanvankelijk voorzien door het CPB. Hierbij spelen uiteenlopende factoren een rol: ontmoediging van werkzoekenden, het aantal zzp'ers en tijdelijke contracten, gebruik van de deeltijd-WW, de vermindering van het aantal gewerkte uren voor vaste werknemers en instroom in de bijstand of ziektewet. Ook *labour hoarding* door krapte op de arbeidsmarkt vóór de crisis speelt een rol.